

19 lutego
1816

UNIWERSYTET W BIAŁYMSTOKU
WYDZIAŁ FILOLOGICZNY
Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej

STUDIA
WSCHODNIOŚLÓWIAŃSKIE

TOM 11

BIAŁYSTOK 2011

Национальная библиотека
Беларуси

РЕПОЗИТОРИЙ БГЛУ

RECENZENCI

Tatsiana Autukhovich
Feliks Czyżewski

REDAKTOR NACZELNA

Leonarda Dacewicz

KOMITET REDAKCYJNY

Zofia Abramowicz • Lilia Citko • Leonarda Dacewicz • Roman Hajczuk
Walentyna Jakimiuk-Sawczyńska • Wanda Supa • Halina Twaranowicz

SEKRETARZ REDAKCJI

Walentyna Mieszkowska

OPRACOWANIE GRAFICZNE

Stanisław Żukowski

REDAKTOR

Wanda Supa

KOREKTA

Zespół

© Copyright by Uniwersytet w Białymstoku, Białystok 2011

ADRES REDAKCJI

„Studia Wschodniosłowiańskie”
Uniwersytet w Białymstoku
Instytut Filologii Wschodniosłowiańskiej
15-420 Białystok, ul. Plac Uniwersytecki 1Wydawnictwo Uniwersytetu w Białymstoku
15-097 Białystok, ul. Marii Skłodowskiej-Curie 14
tel. 085 7457059, e-mail: ac-dw@uwb.edu.pl, http://wydawnictwo.uwb.edu.pl

ISSN 1642-557X

Druk i oprawa: „QUICK-DRUK” s.c., Łódź
Nakład 150 egz. Format B-5. Papier offsetowy 80 g.

SPIS TREŚCI

LITERATUROZNAWSTWO

- Agnieszka Baczevska-Murdzek — Artysta nieszczęśliwy, czyli tragizm osobowości twórczej w powieści Władimira Nabokowa *Obrona Łużyna* 7
- Walentyna Jakimiuk-Sawczyńska — Impresjonistyczny charakter percepcji zorzy wieczornej w liryce Konstantego Fofanowa 17
- Joanna Nikolajuk — Postmodernistyczna modyfikacja autobiografizmu w powieści Wiktora Jerofiejewa *Dobry Stalin* 29
- Iwona Ostaszewska — Человек и природа в Экологическом романе С. П. Зальгина 43
- Ewa Pańkowska — Koncercja miłości w *Świętej księdze wilkołaka* Wiktora Pielewina 57
- Helena Smorczevska — *Epinicjum* albo *Pieśń o tejże przesławnej wiktoryji* Teofana Prokopowicza. Kilka uwag o poetyce 73
- Walentyna Sobol (Валентина Соболюк) — Гротескова образність у творчості Валерія Шевчука 91
- Wanda Supa — Terminy „absurd”, „paradoks”, „nonsens” w kontekście teorii satyry i groteski 99
- Anastazja Zieziulewicz (Анастасия Зезюлевич) — Сатирическая инверсия как механизм трансформации вечного сюжета (на примере рассказов М. М. Зощенко *Личная жизнь* і *Фотокарточка*) 127

JĘZYKOZNAWSTWO

- Zofia Abramowicz — Stereotyp Żyda utrwalony w polskiej i rosyjskiej frazeologii 139
- Jolanta Chomko — Семантика русских существительных, обозначающих возвышенности 151
- Natalia Czajka (Наталья Чайка) — Эллиптические конструкции с адасобленными членами 157
- Leonarda Dacewicz — Nazwy rosyjskich uczelni wyższych w okresie post-radzieckim 169
- Beata Edyta Dworakowska — Ekwiwalencja formalno-estetyczna w rosyjskich przekładach wierszy księdza Jana Twardowskiego 185

Irena Łukaszuk — Cecha perceptorjna 'wymiar' w semantyce rzeczowników współczesnego języka rosyjskiego	199
Микадзе Манана (Микадзе Манана) — Реализация субъективно-оценочной модальности через когезию в романе "Фараон" Б. Пруса	207
Michał Mordań — Współczesne nazwiska mieszkańców Białostoczczyzny pochodzenia wschodniosłowiańskiego	219
Krzysztof Rutkowski — Kilka uwag o adaptacji zapożyczeń leksykalnych z zakresu terminologii komputerowej w języku rosyjskim	239
Anna Rygorowicz-Kuźma — Duma – snota czy grzech? O leksemach <i>гордость</i> i <i>гордыня</i> w słownikach języka rosyjskiego	251
Katarzyna Smoktunowicz — Unifikacja form czasu przeszłego w języku staroruskim na przykładzie <i>Kroniki Supraskiej</i>	259
Joanna Szerszunowicz — Łączliwość przymiotnika <i>inteligentny</i> we współczesnej polszczyźnie	269
Inna Szwed (Інна Швед) — Міфасемантыка зялёнага колеру ў традыцыйнай духоўнай культуры Палесея	285
Włodzimierz Zaika (Владимир Заика) — Анализ рассказа Дмитрия Горчева <i>Город 3</i> в аспекте атрибутизации	297

DEBIUTY NAUKOWE

Anna Kuchta — Imiona w metrykach chrztu parafii prawosławnej pod wezwaniem Św. Onufrego w Jabłecznej (1944–1969)	321
Magdalena Maria Ługowska — Элементы сатиры в поэзии Владимира Высоцкого. Elementy satyry w poezji Włodzimierza Wysockiego	339
Joanna Sokołowska — Piotr Wiaziemski (1792–1878). W kręgu spraw polskich	353

RECENZJE

Zofia Abramowicz: Татьяна В. Скребнева, <i>Антропонимикон современного белорусского города в динамическом и социолингвистическом аспектах (на материале русскоязычных личных имен г. Витебска)</i> , Автореферат, Минск 2010	367
Walentyna Jakimiuk-Sawczyńska: И. Кириллова, <i>Образ Христа в творчестве Достоевского. Размышления</i> , Центр книги ВГБИЛ им. М. И. Рудомино, Москва 2010	372
Joanna Szerszunowicz: Ewa Białek, <i>Kolokacja w przekładzie. Studium rosyjsko-polskie</i> , Lublin 2009	377
Joanna Szerszunowicz: Marija Stanonik, <i>Le Folklore littéraire. Approche pluridisciplinaire d'un phénomène syncrétique</i> , traduit du slovène par Florence Gacoin-Marks, Paris 2009	379
Joanna Szerszunowicz: <i>Na tropach reproduktów. W poszukiwaniu wielowarstwowych jednostek języka</i> , red. nauk. Wojciech Chlebda, Opole 2010	381

Joanna Szerszunowicz: <i>Phraseologie global – areal – regional. Akten der Konferenz EUROPHRAS vom 13.–16.8.2008 in Helsinki</i> , edited by Jarmo Korhonen, Wolfgang Mieder, Elisabeth Piirainen, Rosa Piñel, Tübingen 2010	384
--	-----

SPRAWOZDANIA

Joanna Szerszunowicz — Międzynarodowa konferencja naukowa „Tous les chemins mènent à Paris Diderot” Colloque International de Parémiologie, Paryż, 29 czerwca – 2 lipca 2011	389
--	-----

CONTENTS

LITERATURE

Agnieszka Baczevska-Murdzek — An unhappy artist that is the tragedy of the creative personality in Vladimir Nabokov's novel "The Defense"	7
Walentyna Jakimiuk-Sawczyńska — The impressionist character of the perception of twilight in lyric poetry by Constantin Focanov	17
Joanna Nikolajuk — Postmodern modification of autobiographism in Victor Jerofieev's novel <i>The good Stalin</i>	29
Iwona Ostaszewska — Man and nature in the "Ecological novel" by S. P. Zalygin	43
Ewa Pańkowska — The Conception of Love in Victor Pelevin's novel <i>The Sacred Book of the Werewolf</i>	57
Helena Smorczevska — <i>Эпіпеўна або Песнь tryumfalna o teźże przestawnej wiktoryji</i> by Feofar Prokopenich. A few remarks on the poetica	73
Walentyna Sobol (Валентина Соболев) — Grotesque imaging in the works of Valery Shevchik	91
Wanda Supa — The terms "absurd", "paradox", "nonsense" in the context of the theory of satire and grotesque	99
Anastazja Ziezulewicz (Анастасия Зезюлевич) — The satirical inversion as a mechanism for transformation of eternal story (by the example of M. M. Zoshchenko's stories "The private life" and "The photograph")	127

LINGUISTIC

Zofia Abramowicz — Stereotype of a Jew in Polish and Russian proverbs and idioms	139
Jolanta Chomko — Semantics of Russian nouns naming hills	151
Natalia Czajka (Наталья Чайка) — Elliptical constructions with the isolated member	157
Leonarda Dacewicz — Names of Russian institutions of higher education in the post-soviet period	169

Beata Edyta Dworakowska — Formal-aesthetic equivalence in Russian translations of poems by Father Jan Twardowski on example of animating	185
Irena Łukaszuk — The perceptual feature size in the semantics of nouns in modern Russian	199
Mikadze Manana (Микадзе Манана) — A consideration of modality with cohesion in the B. Prus's novel "Pharaon"	207
Michał Mordań — Contemporary surnames of Białostoczczyzna people of Eastern-Slavonic provenance	219
Krzysztof Rutkowski — Some remarks on borrowed computer terms in Russian language	239
Anna Rygorowicz-Kuźma — Praid – virtue or sin? About the lexemes <i>гордость</i> and <i>гордыня</i> in the dictionaries of the Russian language	251
Katarzyna Smoktunowicz — Unification of past tense forms in the Old Russian exemplified by the Suprasl Chronicle	259
Joanna Szerszunowicz — Collocability of the adjective <i>inteligentny</i> ('intelligent') in the modern Polish language	269
Inna Szwed (Инна Швед) — Mythological semantics of the green colour in the traditional spiritual culture of the Poles'e	285
Włodzimierz Zaika (Владимир Заика) — Analysis of the story "Gorod 3" by Dmitry Gorchev in terms of attributivisation	297
DEBUTS	
Anna Kuchta — Names in baptismal certificates in Saint Onufry's Orthodox Parish in Jabłeczna	321
Magdalena Maria Ługowska — Vladimir Vysotsky – elements of satire in his poetry	339
Joanna Sokołowska — Pyotr Vyazemsky (1792–1878). In the circle of Polish affair	353
REVIEWS	367
REPORTS	389

LITERATUROZNAWSTWO

Agnieszka Baczevska-Murdzek
Białystok

**Artysta nieszczęśliwy, czyli tragizm osobowości twórczej
w powieści Władimira Nabokowa *Obrona Łużyna***

Kreowanie postaci artysty w opozycji do przyziemnego społeczeństwa ma w historii literatury tradycję długą. Właściwie już w horacjańskim zawołaniu „Odi profanum vulgus et arceo” („nienawidzę nieoświeconego tłumu i unikam go”¹) wyraźnie pobrzmiewa konflikt rysujący się pomiędzy twórcą, a pozostającymi poza sztuką, przeciętnymi ludźmi. Podobna opozycja zaznacza się również w literaturze epok późniejszych. Dzieje się tak zwłaszcza w przypadku dzieł, tworzących w dobie modernizmu², nazwanego przez Irvinga Howa „kulturą mniejszości”³, która określa siebie poprzez opozycję wobec „kultury dominującej”⁴. To właśnie wzdłuż linii elitarnych dokonuje się zdaniem Ihaba Hassana modernistyczna dehumanizacja⁵, prowadząca wprost do określenia poczucia kryzysu epoki. Kwestia przepaści dzielącej świat twórcy od pozaliterackiej rzeczywistości szczególnego znaczenia nabiera zwłaszcza w prozie Władimira Nabokowa.

¹ Hora y, *Pieśni*, (3,1,1), cyt. za: W. Kopaliński, *Słownik wyrazów obcych i zwrotów obcojęzycznych*, Warszawa 1988, s. 362.

² С. Ренье, *Тезисы к дисциплине, именуемой «литература»*, пер. с фр. С. Фокина, под ред. С. Зенкина, „Новое литературное обозрение”, 2003, № 59, <http://magazines.russ.ru/nlo/2003/59/ren.html>, <http://nlo.magazine.ru/philosoph/inostr/inostr55.html>.

³ I. Howe, *Spoleczeństwo masowe, a proza postmodernistyczna*, [w:] *Nowa proza amerykańska*, Warszawa 1985, s. 14–36.

⁴ M. Calinescu, *Awangarda i postmodernizm*, [w:] *Postmodernizm – kultura wyczerpania?*, Warszawa 1988, s. 29.

⁵ I. Hassan, *POSTmodernIZM. Bibliografia parakrytyczna*, [w:] *Postmodernizm – kultura wyczerpania?*, Warszawa 1988, s. 117–140.

«происхождение». Здесь выделяется группа лексем, в составе лексического значения которых облигаторной дифференциальной семой является «искусственное происхождение», напр.: *вал* 'значительная по протяжению и высоте возвышенность на земной поверхности, искусственно созданная человеком для защитных или хозяйственных целей', *насыпь* 'возвышенность, искусственно созданная человеком из земли, сыпучих отходов производства и т.п.'.

В состав анализируемой ЛСГ входят также названия горных цепей, поскольку в некоторых случаях возвышенности выступают не только поодиночке, но могут также образовать горные комплексы, напр.: *хребет* 'ряд гор, тянущихся в одном направлении, горная цепь', *отрог* 'ответвление основной горной цепи', *кряж* 'цепь невысоких гор', *гряды* 'вытянутая в длину возвышенность; ряд небольших гор, холмов, подводных камней и т.п.'.

Таким образом, в семной организации ЛСГ «возвышенность» в русском языке участвуют 9 дифференциальных сем. Дифференциальными семантическими признаками этих слов, отграничивающими их от других слов и указывающими на соответствующие ряды парадигматических противопоставлений явились: «размер», «форма», «происхождение», «растительность», «место нахождения», «вещество, из которого построена возвышенность», «движение», «наличие кратера, через который извергаются вещества», «комплексность».

Опираясь на семно-компонентный анализ данной семантической микросистемы, можно заметить, что слова, называющие возвышенности, являются одновременно членами не одной, а нескольких лексических парадигм, т.е. входят в различные ряды, в которых они противопоставлены другим словам по различным семантическим признакам.

SEMANTICS OF RUSSIAN NOUNS NAMING HILLS

SUMMARY

The article is devoted to the analysis of Russian nouns denoting 'hill'. Paradigmatic relations between lexemes which belong to the lexical-semantic group of hill have been presented.

Differential sems that help distinguish paradigmatic sequences of words belonging to this semantic microsystem are: *size, shape, origin, vegetation, location, material from which the hill is made, movement, presence of the crater and complexity.*

Наталья Чайка

Минск

Эліптычныя канструкцыі з адасобленымі членамі

Пытанне пра структурную арганізацыю канструкцый з эліпсісам дзеяслова актуальнае ў сучасным мовазнаўстве. Структурная арганізацыя канструкцый з эліпсісам дзеяслова вывучалася ў межах структурнай сінтаксічнай школы. Былі даследаваны наступныя аспекты праблемы эліпсіса:

- размежаванне з'яў сінтаксічнага члена і эліпсіса (Л. І. Бурак, Ж. Рапенцова, К. Kearns, А. Wilhelm, М. Lehman і інш.);
- вызначэнне інварыянтных сінтаксічных мадыфікацый (у тым ліку і эліптычных) (В. Вардкуль, А. Ісаева, W. Müller, А. Corr, S. Dentler і інш.);
- кваліфікацыя эліпсіса рэдукцыі і збыткоўнасці як з'яў аднаго парадку (А. У. Грудзева, Ж. Jose, S. Dentler і інш.);
- структура эліптычных канструкцый у параўнальным аспекце (W. Lechner, М. McShane, Ж. Merchant, А. Uniszewska і інш.);
- параўнальнае даследаванне канструкцый з эліпсісам дзеяслова ў рускай, польскай і чэшскай мовах (М. McShane і інш.);
- эліпсіс і дэтэрмінацыя (Е. М. Шыраеў, В. С. Грыгор'ева, Т. І. Мунгалава і інш.).

Нягледзячы на значную колькасць прац па праблеме, многія важныя пытанні не закраналіся ў працах. Патрабуюць спецыяльнага вывучэння структурна-сінтаксічныя ўмовы функцыянавання канструкцый з эліпсісам дзеяслова. Тэорыя інварыянтных структур (В. Вардкуль, А. Ісаева, W. Müller, А. Corr, S. Dentler і інш.) дала магчымасць вызначыць зыходныя мадэлі эліптычных сказаў. Аднак пры гэтым

не атрымалі вывучэння сістэмных фактары функцыянавання названых канструкцый. Адсутнасць дзеяслова ў аналізуемых канструкцыях часта надае ім неадназначны характар. Таму патрабуюць вывучэння сінтаксічныя сродкі рэалізацыі семантыкі ў канструкцыях з эліпсісам дзеяслова – паказчыкі семантыкі. Таксама неабходна выявіць узроўні арганізацыі сінтаксічных адзінак, да якіх належаць паказчыкі семантыкі. Да таго ж у мовазнаўстве не атрымала вывучэння пытанне пра сінтаксічныя адносіны, на аснове якіх рэалізуецца структурна-сэнсавае ўзаемадзеянне паміж сінтаксічнай пазіцыяй эліпсаванага выказніка і паказчыкам семантыкі, і сінтаксічныя сувязі, пасрэдніцтвам якіх названыя паказчыкі ўводзяцца ў сказ. Неабходна выявіць моўныя механізмы, якія кампенсуюць эліпсіс дзеяслова іншымі сродкамі і гэтым самым рэгулююць функцыянаванне канструкцый з эліпсісам дзеяслова. Выяўлены выпадкі, калі сэнсавое ўзгадненне і спалучальнасць рэалізуюцца на аснове іншых сінтаксічных сувязей і адносін (не толькі кіравання) і пры дапамозе іншых структурных кампанентаў (не толькі семантычных) – сродкаў ускладнення і пашырэння структуры сказа, прэдыкатыўных частак складанага сказа, парцэляваных канструкцый, кампанентаў у структуры звышфразовага адзінства і інш. Сказанае вышэй абумоўлівае мэту даследавання – аналіз структурнай арганізацыі эліптычных канструкцый з адасобленымі членамі.

У адпаведнасці з мэтай даследавання ставіліся і вырашаліся наступныя задачы:

- выявіць структурныя віды канструкцый з эліпсісам дзеяслова;
- даследаваць сінтаксічныя сувязі і адносіны паміж адасобленымі членамі сказа і сінтаксічнай пазіцыяй выказніка;
- прааналізаваць сродкі сінтаксічнай сувязі паміж адасобленымі членамі сказа і сінтаксічнай пазіцыяй выказніка;
- вызначыць моўныя механізмы, што рэгулююць функцыянаванне эліптычных канструкцый з адасобленымі членамі.

Аб'ектам даследавання выступае з'ява эліпсіса ў сінтаксічнай сістэме беларускай мовы. Прадметам даследавання – эліптычныя канструкцыі з адасобленымі членамі, а таксама сінтаксічныя сувязі і адносіны ў названых канструкцыях.

Зрэдку назіраюцца канструкцыі з эліпсісам дзеяслова, у склад якіх уваходзяць адасобленыя члены сказа. Гэта абумоўлена сінтаксічнай прыродай адасаблення: яно прадвызначаецца сэнсавай мэтанакіраванасцю выказвання. Для поўнага сказа актуальнымі з'яўляюцца граматычныя ўмовы адасаблення, а для канструкцый з эліпсісам дзеяслова – камунікатыўныя і семантычныя. Камунікатыўныя ўмовы адасаблення

прадвызначаюць не толькі выдзяленне актуальнага адрэзка інфармацыі, а і проціпастаўленне імпліцытнаму ў выказванні. Эліпсіс у сказе фарміруе імпліцытную інфармацыю, якой супрацьпастаўляецца экспліцытная – адасоблены член сказа. З семантычных умоў адасаблення актуальнымі для канструкцый з эліпсісам дзеяслова з'яўляецца аслабленая сэнсавая сувязь і пабольшаная сэнсавая нагрузка адпаведных членаў у сказе, дзякуючы дадатковаму паведамленню. Названае дадатковае паведамленне з'яўляецца паказчыкам семантыкі ў канструкцыях з эліпсісам дзеяслова. Прычым сам працэс рэалізацыі семантыкі ў эліптычнай канструкцыі з'яўляецца складаным і абумоўлены некалькімі прычынамі. Па-першае, гэта семантычная спалучальнасць адасобленага члена і эліпсаванага дзеяслова: магчымасць або немагчымасць пэўнай лексемы, што ўваходзіць у склад адасаблення, спалучацца з эліпсаваным дзеясловам і прадвызначае выбар дзеяслова з той ці іншай семантыкай. Па-другое, гэта ўзмоцненая сэнсавая нагрузка адасаблення, дзякуючы якой адасабленне становіцца камунікатыўным і сэнсавым цэнтрам сказа і рэалізуе на аснове “адваротнай” валентнасці семантыку эліпсаванага дзеяслова.

У структуру канструкцый з эліпсісам дзеяслова часам уваходзяць адасобленыя азначэнні. Як структурны кампанент, адасобленыя азначэнні ўзаемадзеюць з сінтаксічнай пазіцыяй выказніка, канкрэтызуючы пры гэтым семантыку эліпсаванага дзеяслова. Неабходна выявіць сінтаксічную сувязь, на аснове якой ажыццяўляецца структурна-сэнсавое ўзаемадзеянне адасобленага азначэння і сінтаксічнай пазіцыі эліпсаванага выказніка, а таксама вызначыць, якія ўмовы адасаблення носяць дамінатны характар пры функцыянаванні канструкцый з эліпсісам дзеяслова.

Адасобленае азначэнне ў структуры эліптычнай канструкцыі можа мець разнастайную будову і спосабы выражэння, а таксама займаць розную сінтаксічную пазіцыю. Дамінуючы характар набываюць камунікатыўныя ўмовы адасаблення, калі адасобленае азначэнне знаходзіцца ў перадпазіцыі, а гэта дазваляе проціпаставіць выражанае і нявыражанае ў структуры сказа. Камунікатыўнае проціпастаўленне спрыяе структурна-сэнсавому ўзаемадзеянню, на аснове чаго выраза акрэсліваецца кола лексем, здольных запаўняць сінтаксічную пазіцыю выказніка. Неабходна адзначыць, што некаторыя эліптычныя канструкцыі маюць неадназначны характар і не могуць свабодна функцыянаваць у мове. Напрыклад структурна-семантычны склад эліптычнай канструкцыі *Мікалай доўга – у бок палаючай вёскі* можа дапускаць ужыванне дзеясловаў са значэннем *ісці, глядзець* і інш. Ужы-

ванне канструкцыі з адасобленым значэннем вызначае лексіка-семантычную групу дзеясловаў, што могуць замяшчаць сінтаксічную пазіцыю выказніка: *Уражаны пажарам, нерухомы і быццам нежывы, Мікалай доўга – у бок палаючай вёскі* (А. Бачыла). Структурна-сэнсавае ўзаемадзеянне ажыццяўляецца на аснове паўпрэдыкатыўнай сінтаксічнай сувязі.

Адасобленае значэнне, размешчанае ў сярэдзіне сказа, звычайна ўказвае на статальную лакалізацыю аб'екта: *У хаце ўсе змоўклі. Малыя пахаваліся ў запечак. Бацька сядзеў маркотны. І маці, нерухомая і сціпаная, – каля печы, выціраючы тусткай заплаканыя вочы* (А. Баранавых). Лексічнае напаўненне адасобленага значэнняў дапускае падстаноўку на месца эліпсаванага выказніка дзеясловаў са значэннем *была, сядзела*, а не са значэннем актыўнага дзеяння тыпу *ўвіталася* або *гатавала* і інш. Залежны кампанент *нерухомая і сціпаная* ў выніку адасоблення набывае пабольшаную сэнсавую нагрузку і становіцца дамінуючым у структуры сказа. Падобная з'ява вельмі рэдкая ў беларускай мове і можа сустракацца ў невялікай колькасці сінтаксічных канструкцый, хаця з'яўляецца рэгулярнай і абумоўлена правіламі сінтактыкі.

Неабходна адзначыць, што адасобленыя значэнні, якія знаходзяцца ў постпазіцыі або пасля дапаўнення з аб'ектным значэннем, у большасці выпадкаў прымапоўваюцца пры дапамозе атрыбутыўнай або далучальнай сінтаксічнай сувязі і з эліпсаваным выказнікам не ўзаемадзеюць ні ў структурным плане, не ў сэнсавым: *За вёскай – высозныя таполі, адмытыя, адшараваныя вясной да светла-салатавай сарамлівасці* (Я. Брыль); *Над лесам сёння – ясны блакіт і злёгку папялістыя змаркі, змарок накубленыя на ўсё неба* (Я. Брыль); *Кругом – палі, і даволі вялікія* (М. Зарэцкі); *За вёскай – возера, і не малое* (К. Чорны); *Мае ласкава-сумныя радкі, // Народжаныя сумнымі начамі, – у шыйтак // Спешна, ад рукі. // Сустрэнуца не тутка з чытачамі* (М. Шабовіч); *Сінія вулі – у зеляніне голля, цяжкага ад яблыкаў* (Я. Брыль).

Як паказалі даследаванні, назіраюцца канструкцыі з эліпсісам дзеяслова, дзе адасобленыя значэнні маюць не толькі фармальную, а і сэнсавую ўзаемаабумоўленасць з сінтаксічнай пазіцыяй эліпсаванага выказніка. Структура адасобленага значэнняў у эліптычных канструкцыях характарызуецца разнастайнасцю: яны могуць быць адзіночнымі і парнымі. Адзіночныя адасобленыя значэнні звычайна маюць пры сабе залежнае слова, звычайна гэта дапаўненне з аб'ектным значэннем. Парныя адасобленыя значэнні звычайна не маюць за-

лежных слоў і звязваюцца паміж сабой пры дапамозе паратаксічных злучнікаў і (*ды*) або бяззлучнікавым спосабам.

Сінтаксічная пазіцыя адасобленага значэнняў самая розная: яны могуць размяшчацца як перад пазіцыяй эліпсаванага выказніка (45%), так і пасля яе (55%). Граматычныя і сэнсавыя ўмовы адасоблення дазваляюць ўзаемадзеічаць выказніку і залежнаму кампаненту на ўсіх узроўнях.

Структурна-сэнсавая ўзаемаабумоўленасць рэалізуецца толькі на аснове паўпрэдыкатыўнай сінтаксічнай сувязі, якая, у сваю чаргу, прадвызначае наяўнасць дадатковай мадальнасці і тэмпаральнасці. Дадатковая мадальнасць і тэмпаральнасць, уласцівыя адасобленым членам сказа, маюць індывідуальнае значэнне і існуюць не ізалявана, а ў спалучэнні з мадальнасцю і тэмпаральнасцю ўсяго сказа.

Структурна-сэнсавое ўзаемадзеянне з эліпсаваным выказнікам не можа рэалізавацца ў канструкцыях з недапасаванымі значэннямі або прыдаткамі, а таксама з дапасаванымі значэннямі, звязанымі са структурай сказа атрыбутыўнай або далучальнай сувязю, што абумоўлена спецыфікай названай сувязі. Сінтаксічная пазіцыя адасобленага значэнняў, звязаных атрыбутыўнай або далучальнай сувяззю, не дазваляе ім ўзаемадзеічаць з эліпсаваным дзеясловам або з астатняй часткай сказа ні ў структурным, ні ў сэнсавым плане. Канструкцыі з адасобленымі значэннямі ў беларускай мове адзіночныя і нерэгулярныя (складаюць 1% ад агульнай колькасці фактычнага матэрыялу).

Зрэдку назіраюцца выпадкі тапі ў структуру канструкцый з эліпсісам дзеяслова ўваходзяць адасобленыя акалічнасці. Структурна-сэнсавое ўзаемадзеянне паміж эліпсаваным выказнікам і адасобленай акалічнасцю ў некаторых выпадках канкрэтызуе семантыку сказа. Таму неабходна выявіць сінтаксічную сувязь, на аснове якой ажыццяўляецца структурна-сэнсавое ўзаемадзеянне паміж адасобленай акалічнасцю і сінтаксічнай пазіцыяй выказніка, якія ўмовы адасоблення носяць дамінантны характар пры функцыянаваі канструкцый з эліпсісам дзеяслова.

Назіраюцца эліптычныя канструкцыі з адасобленымі акалічнасцямі, звязанымі з астатняй часткай сказа паўпрэдыкатыўнай сінтаксічнай сувяззю. Выражаюцца названыя канструкцыі пераважна іменнымі слоўямі: *Мароз раптам, кульгаючы, – цераз двор* (В. Быкаў); *Тады Войцік ураз апрытомнеў і, прыгнуўшыся, – за тваю, а пасля – па ўзлеску далей* (В. Быкаў). У падобных выпадках лексічнае напаўненне адасобленай акалічнасці прадвызначае лексіка-семантычную групу, да якой належыць эліпсаваны дзеяслоў.

Неабходна адзначыць, што адасобленая акалічнасць, звязаная паў-прэдыкатыўнай сінтаксічнай сувяззю, надзвычай рэдка мае дамінантны характар і вызначае семантыку эліпсаванага дзеяслова. У большасці выпадкаў семантыка падобных сказаў надзвычай выразная, а адасобленая акалічнасць толькі канкрэтызуе яе: *У глыбокай даліне, нібы прытайўшыся, – хутар з вялікім садамі і стогадавай хатай* (Я. Брыль); *Не дужа рашуча, азіраючыся па баках, ён – да пад'езда* (В. Быкаў).

Надзвычай важным фактарам функцыянавання падобных сказаў выступаюць камунікатыўныя ўмовы адасаблення. Эліпіс выказніка назіраецца пераважна ў канструкцыях, дзе адасобленая акалічнасць актуалізуецца і выступае камунікатыўным цэнтрам выказвання: *Пад босымі нагамі – залатое месца, сута патрэскаваючы на мякай айчыне моху* (Я. Брыль); *Вось, нечакана спыніўшыся, маці азірнулася на свайго хлопца. Ён з сярпом на плячы – услед за ёй, запавальваючы ходу, па-птушынаму ключычкі салодкі жытні каласок* (Я. Брыль); *Сонца раптам ніжэй і ніжэй, хаваючыся за далягяд* (Я. Брыль). Аднак часцей падобныя адасобленыя акалічнасці ўжываюцца ў канструкцыях з кантэкстуальным эліпісам і афармляюцца ў асобную сінтаксічную адзінку: *(Найчасцей людзі сыходзілі раней.) Адны – проста спатоліўшы цікавасць, другія – як бы выканаўшы неадменны, нялёгка абавязак* (І. Мележ); *(І ў гэты дзень тыя, што назіралі, глядзелі па-рознаму.) Адны – чапляючы смяшкамі, другія – гамонячы, спрачаючыся паміж сабой, трэція – моўчкі, хаваючы ў сабе сваё думанне* (І. Мележ).

Назіраюцца адзінкавыя выпадкі ўжывання эліптычных канструкцый з адасобленымі акалічнасцямі, звязанымі *далучальнай сувяззю*: *Паштальён Валянціна Пятроўна – з адной вёскі ў другую, і ўсё пешшу* (“Прыдняпроўская ніва”); *Недалёка ў лесе – птушкі, але студжана і трывожна* (А. Карпюк). Сэнсавая сувязь паміж часткамі ў падобных сказах паслабленая і пры гэтым аднабаковая. Нягледзячы на гэта, далучальная акалічнасць пэўным чынам абмяжоўвае кола лексем, якія могуць замяшчаць сінтаксічную пазіцыю эліпсаванага выказніка.

Пры далучальнай сувязі назіраецца структурна-сэнсавую ўзаемаабумоўленасць, якая пэўным чынам уплыве на рэалізацыю канкрэтнай семантыкі сінтаксічнай адзінкі. Магчымаць далучальнага кампанента сплучацца з нязначнай колькасцю лексіка-семантычных груп дзеясловаў вызначае семантыку эліпсаванага дзеяслова: *Зноў недзе за вёскай – сабакі, ды гучна і голасна* (Б. Мікуліч); *Старшыня калгаса – стары Апанас – пра нарыхтоўку кармоў, прычым увесь час, пера-*

біраючы свае невясёлыя думкі (А. Кудравец); *Раптам – гамонка, ды ўжо далёка, аж у канцы вёскі* (Г. Марчук); *Недалёка – царкоўныя званы, але быццам прыглушана* (У. Шахавец). Адасобленыя акалічнасці падобнага тыпу абмяжоўваюць сферу распаўсюджвання асноўнага дзеяння.

У большасці выпадкаў далучальныя адасобленыя акалічнасці ў эліптычных канструкцыях узаемадзеіваюць з неадасобленымі, удакладняючы іх змест: *Пошта да нас – раз на тыдзень, ды і то не заўсёды* (У. Шахавец); *Зноў – выбухі, і вельмі блізка* (В. Быкаў).

Як бачна, у канструкцыях з эліпісам дзеяслова адасобленыя акалічнасці маюць структурна-сэнсавую ўзаемадзеянне або ўзаемаабумоўленасць (гэта залежыць ад віда сінтаксічнай сувязі) з сінтаксічнай пазіцыяй эліпсаванага выказніка. Структура адасобленых акалічнасцей не вызначаецца разнастайнасцю – гэта пераважна дзеепрыслоўі з залежнымі словамі і прыслоўі, якія могуць быць адзіночнымі і парнымі. Парныя адасобленыя акалічнасці звязваюцца злучнікавага або бяззлучнікавай сувязю. Сінтаксічная пазіцыя адасобленых акалічнасцяў не фіксаваная – яны могуць размяшчацца у пачатку, сярэдзіне і ў канцы сказа.

Адасобленыя акалічнасці, звязаныя з сінтаксічнай пазіцыяй выказніка *паўпрэдыкатыўнай сувяззю* (9%), маюць структурна-сэнсавую ўзаемаабумоўленасць. Прычым узаемаабумоўленасць ахоплівае лексіка-семантычны, граматычны і мадальна-тэмпаральны планы сінтаксічнай адзінкі.

Адасобленыя акалічнасці, звязаныя з астатняй часткай сказа *далучальнай сувяззю* (6%), маюць некаторыя структурна-сінтаксічныя адметнасці. Па-першае, далучальныя канструкцыі маюць аднабаковую сувязь з астатняй часткай сказа, што робіць сэнсавую сувязь паміж эліпсаваным выказнікам і далучэннем паслабленай. Па-другое, дадатковая мадальнасць і тэмпаральнасць маюць ізаляваны (а не індикатыўны) характар.

Неабходна адзначыць, што з'явы структурна-сэнсавага ўзаемадзеяння адасобленых акалічнасцяў з эліпсаваным дзеясловам назіраюцца ў вышэйняй рэдка (3% ад агульнай колькасці фактычнага матэрыялу).

Назіраюцца адзінкавыя выпадкі, калі структурна-сэнсавое ўзаемадзеянне ажыццяўляецца паміж эліпсаваным выказнікам і *дапаўненнем*. Неабходна адзначыць, што падобнае ўзаемадзеянне магчыма толькі на базе далучальнай сінтаксічнай сувязі. Адасобленыя дапаўненні, звязаныя са сказам паясняльна-ўдакладняльнай сувяззю, паясняюць суб'ект або (радзей) аб'ект і з выказнікам не ўзаемадзеіваюць:

Усе, апрача Зміцера, – у лес. Хлопец прыхварэў і ў дрывы не паехаў (А. Кулакоўскі); *Мікіта, замест бацькі, – у поле: там заставаўся незаараны ўчастак* (А. Бачыла); *Замест ягоных твораў – старажытная гісторыя беларуска-расійскага памежжа, лёсы гістарычных персанажаў* (“Звязда”).

Найбольшай выразнасцю характарызуюцца эліптычныя сказы, дзе дапаўненне ўказвае на суб’ект сумеснага дзеяння. Семантыка падобных канструкцый выразная, бо дзейнік і дапаўненне ўзаемадзейнічаюць з выказнікам у роўнай ступені: *У нядзелю да нас – Марынка, і не з кім-небудзь, а з маладым мужам* (ЛіМ). Аднак у падобных сказах асноўнае структурна-сэнсавае ўзаемадзеянне адбываецца паміж эліпсаваным выказнікам і акалічнасцю з лакатыўным значэннем, якія прадвызначаюць наяўнасць дзеяслова з семантыкай руху.

Часам адасобленае дапаўненне ўказвае на дадатковы аб’ект з адмоўным значэннем, які проціпастаўляецца дадатнаму аб’екту: *Пачалася ўборка зернавых. І калгасныя машыны па загуменні – на ток, ды не толькі жыта і ячмень, але і пшаніцу* (“Прыдняпроўская ніва”); *Трэба было пахаваць паклажу. І Лявон – у хату да дзёда Сайкі, і не што-небудзь, а ваенную маёмасць* (Г. Далідовіч). Падобнае дапаўненне адыгрывае дыферэнцыруючую ролю: яно адмяжоўвае аманімічныя формы эліптычных канструкцый з семантыкай руху і актыўнага дзеяння.

Зрэдку назіраюцца выпадкі, калі адасобленае дапаўненне ўказвае на дадатковы аб’ект, што проціпастаўляецца або не адпавядае накіраванаму на яго дзеянню. Структурна-сэнсавае ўзаемадзеянне паміж эліпсаваным дзеясловам і адасобленым дапаўненнем вызначае лексіка-семантычную групу, да якой адносіцца эліпсаваны выказнік: *Старшыня калгаса “Слава” П. А. Сапранкоў пра здарэнне – адразу, але не ад саміх удзельнікаў* (“Савецкая вёска”); *Не адзін раз школьнікі – пра рэйкавую вайну, але не ад саміх партызан* (“Чырвоная змена”); *Трэба – у атрад, ды не аднаму* (Б. Мікуліч); *Настаўнік увесь час – падзякі, толькі не ад улад* (У Шахавец).

Адасобленыя далучальныя дапаўненні могуць указваць на дадатковы аб’ект, які абмяжоўвае сферу распаўсюджвання накіраванага на яго дзеяння: *Іван Сямёнавіч увесь час – пра ваенную аперацыю, і ўсё з Пятром* (У. Шынклер). Важную ролю ў функцыянаванні падобных канструкцый адыгрывае семантычнае ўзаемадзеянне асноўнага і дадатковага аб’ектаў.

Як паказалі даследаванні, структурна-сэнсавае ўзаемадзеянне з сінтаксічнай пазіцыяй эліпсаванага выказніка магчыма толькі з адасобленымі дапаўненнямі, звязанымі далучальнай сувязю. Структура адасоб-

леных далучальных дапаўненняў самая розная: яны могуць быць адзіночнымі або з залежнымі кампанентамі, могуць утвараць рад аднародных членаў, звязаных паміж сабой рознымі злучнікамі – *і, але, ды, толькі*. Спосабы выражэння адасобленых дапаўненняў абмежаваныя – гэта пераважна назоўнікі і займеннікі ў форме ўскосных склонаў з прыназоўнікамі і без іх. Сінтаксічная пазіцыя адасобленых дапаўненняў фіксаваная: яны размяшчаюцца ў абсалютным канцы сказа.

Семантыка-сінтаксічныя і камунікатыўна-функцыянальныя асаблівасці далучальнай сувязі дазваляюць адасобленаму дапаўненню прымацоўвацца да ўсёй астатняй часткі сказа, у тым ліку і да незамешчанай сінтаксічнай пазіцыі дзеяслова (што нельга сказаць пра ўдакладняльна – паясняльную сувязь). Далучальны член сказа прадвызначае наяўнасць незамешчанай сінтаксічнай пазіцыі дзеяслова, якая запаўняецца канкрэтнай лексмай на аснове сэнсавага ўзаемадзеяння. Асноўнымі сродкамі сувязі паміж адасобленым далучальным дапаўненнем і астатняй часткай сказа выступаюць розныя злучнікі, часціцы, мадалыныя словы або іх спалучэнні. Паміж адасобленым далучальным дапаўненнем і астатняй часткай сказа выражаюцца пераважна аб’ектныя або абмежавальна-вылучальныя адносіны. Аб’ектныя адносіны характарызуюцца разнастайнасцю: адасобленае далучальнае дапаўненне можа ўказваць на далучаемы аб’ект, што проціпастаўляецца далучальнаму, аб’ект з адмоўным значэннем, аб’ект узаемадзеяння (перцепты), дадатковы аб’ект, пры дапамозе якога ажыццяўляецца дзеянне аб’ект сумеснага дзеяння і аб’ект маўленчай дзейнасці.

Характар далучальнай сувязі (паслабленая сінтаксічная сувязь са сказам і пабольшаная сэнсавая нагрузка) спрыяе таму, што камунікатыўныя і семантычныя ўмовы адасаблення набываюць узмоцнены характар. Адасобленае дапаўненне абмяжоўвае кола лексем, здольных запаўняць незамешчаную сінтаксічную пазіцыю выказніка.

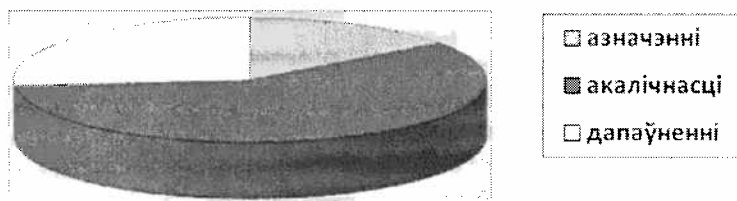
Неабходна адзначыць, што эліптычныя канструкцыі з адасобленымі дапаўненнямі назіраюцца рэдка.

Як паказалі даследаванні, часам назіраюцца эліптычныя канструкцыі з адасобленымі членамі сказа (гл. Дыяграму). Функцыянаванне падобных канструкцый абумоўлена некалькімі фактарамі. Важным фактарам выступаюць умовы адасаблення. Граматычныя ўмовы адасаблення спрыяюць разгортванню сінтаксічных пазіцый шляхам ускладнення структуры, што дае магчымасць лексемам узаемадзейнічаць паміж сабой на аснове рознай сінтаксічнай сувязі. Праціпастаўленне выражанага і нявыражанага (камунікатыўныя

ўмовы адасаблення) прадвызначае дадатковае ўскладненне і ўзмацненне сэнсавай важнасці адасаблення. Сэнсавыя ўмовы адасаблення дазваляюць пераразмяркоўваць семантычныя функцыі кампанентаў: адасаблены член страчвае якасці дадатковага паведамлення і становіцца сэнсавай дамінантай выказвання.

Таксама важным фактарам функцыянавання канструкцый з эліпсісам дзеяслова выступае характар сінтаксічнай сувязі паміж адасобленым членам і незамешчанай сінтаксічнай пазіцыяй. Структурна-сэнсавое ўзаемадзеянне паміж адасобленым членам сказа і сінтаксічнай пазіцыяй выказніка ажыццяўляецца на аснове паўпрэдыкатыўнай (адасаблены азначэнні і акалічнасці) і далучальнай (адасаблены акалічнасці і дапаўненні) сувязі. Іншыя віды сувязі (атрыбутыўная або паясняльна-ўдакладняльная) прадвызначаюць сінтаксічную сувязь з недзеяслоўнымі кампанентамі, таму з эліпсаваным выказнікам не ўзаемадзеяюць. Паўпрэдыкатыўныя адносіны прадвызначаюць наяўнасць дадаковай мадальнасці і тэмпаральнасці, якая мае індикатыўны характар.

Важным фактарам выступае структурна-сэнсавая ўзаемаабумоўленасць і ўзамадзеянне паміж сінтаксічнай пазіцыяй выказніка і адасабленнем. Паўпрэдыкатыўная сінтаксічная сувязь мае двухбаковы характар і таму падразумявае структурна-сэнсавую ўзаемаабумоўленасць паміж адасобленым членам і сінтаксічнай пазіцыяй выказніка. Характар далучальнай сувязі (аднабаковы) прадвызначае ўзаемадзеянне далучэння з сінтаксічнай пазіцыяй выказніка. Эліптычныя канструкцыі з адасобленымі членамі сказа маюць нізкую ступень рэгулярнасці. Функцыянаванні эліптычных канструкцый з адасобленымі членамі сказа рэгулююцца структурна-сэнсавымі моўнымі механізмамі.

Бібліяграфічны спіс

1. Л. І. Бурак, *Далучэнне ў сучаснай беларускай мове*, навук. рэд. М. А. Жыдовіч, Мінск 1975.

2. И. Ф. Вардунь, *К вопросу о явлениях эллипсиса*, [в:] *Инвариантные синтаксические значения и структура предложения: докл. на конф. по теорет. проблемам синтаксиса*, отв. ред. Н. Д. Арутюнова, Москва 1969, с. 59–70.
3. В. М. Григорьева, *Устойчивые словосочетания и обороты, наиболее употребительные в немецкой научной литературе: учеб.-метод. пособие*, Москва 1978.
4. Е. В. Грудева, *Избыточность и эллипсис в русском письменном тексте*, Череповец 2007.
5. Е. Исаева, *Запрещающие факторы эллипсиса подлежащего во втором компоненте сложносочиненного предложения*, [в:] *Сборник научно-методических материалов к лекциям для слушателей ФПК: в помощь преподавателю русского языка как иностранного: в 2 ч., ч. 2.*, Москва 1982, с. 257–270.
6. О. М. Мунгалова, *Семантико-синтаксические и функциональные особенности номинальных структур в испанском языке: автореф. дис. ... канд. филол. наук*, Москва 1976.
7. Е. Н. Ширяев, *Основы системного описания незамещенных синтаксических позиций*, [в:] *Системный анализ значимых единиц русского языка: синтаксические структуры. межвуз. сб.*, Красноярск 1984, с. 11–21.
8. A. Corr, *Ellipsen: Untersuchungen zur Elliptizität und elliptischen Sprachgebrauch*, Saarbrücken 2008.
9. S. Dentler, *Verb und Ellipse im heutigen Deutsch: zum "Fehlen" verbhängiger Bestimmungen in Theorie und Praxis*, Göteborg 1990.
10. L. Jose, *Marcher trois heures vs marcher pendant trois heures, peut-on marcher sans ellipse?* "Bull. de la Soc. Linguistique de Paris" 2001, vol. 96, № 1, p. 207–226.
11. K. Kearns, *Epistemic verbs and zero complementizer*, "English Language and Linguistics" 2007, vol. 11, № 3, p. 475–505.
12. H. M. Lehman, *Zero subject relative constructions in American and British English*, [w:] *New frontiers of corpus research*, Amsterdam 2002, p. 163–177.
13. M. McShane, *Verbal ellipsis in Russian, Polish and Czech*, "Slavic & East Europ" 2000, vol. 44, № 2, p. 195–233.
14. J. Merchant, *Fragments and ellipsis*, "Linguistics and Philosophy" 2004, vol. 27, № 6, p. 661–738.
15. W. Müller, *Die real existierenden grammatischen Ellipsen und die Norm: eine Bestandsaufnahme*, "Sprachwissenschaft" 1990, Bd. 15, N. 3/4, s. 241–366.

16. J. Panevova, *Ellipses and zero elements in the structure of the sentence*, [w:] *Типология. Грамматика. Семантика: сб. ст.*, ред. Н. А. Козинцева, СПб 1998, с. 67–76.
17. E. Szkudlarek, *Kontekstowa elipsa akomodowanych jednostronnie uzupełnień predykatu*, [w:] *Acta Univ. Lodzianis. Folia Linguistica*, № 38, Łódź, 1998, s. 89–96.
18. A. Uniszewska, *The nature of linguistic processes determining the applicability of nominalizations applied to strings NP-COP-AP*, "Glottodidactica" 2001, vol. 29, p. 139–147.
19. A. Wilhelm, *Asyndese, Ellipse und Null: menage a trois?* [w:] *Beiträge der Europäischen slavistischen Linguistik (POLYSLAV)*, München 1998, Bd. 1, s. 187–198

ELLIPTICAL CONSTRUCTIONS WITH THE ISOLATED MEMBER

SUMMARY

The syntactic structure of constructions with elliptical verbs is analyzed in the article. The means of widening and complication of the syntactical sentence structure which perform as a structural-semantic indicator are determined here. The syntactic connections and relations are revealed on the basis of which the realization of semantic constructions with ellipse of the verb is fulfilled.

The language mechanisms that regulate the functioning of constructions with elliptical verbs were also identified.

Leonarda Dacewicz
Białystok

Nazwy rosyjskich uczelni wyższych w okresie postradzieckim

Transformacja ustrojowa i związane z nią czynniki społeczne i ekonomiczne spowodowały dynamiczny rozwój szkolnictwa wyższego w Rosji. Na rozległym obszarze tego kraju powołano do życia tysiące nowych uczelni, zarówno państwowych, jak i prywatnych. Powstanie nowych szkół wyższych jest odpowiedzią na potrzeby kształcenia specjalistów dla nowych dziedzin gospodarki i dynamicznie rozwijających się różnorodnych form życia społecznego.

Ze względu na znaczną liczebność jako baza reprezentacyjna w niniejszym opracowaniu posłużyły również nazwy uczelni Moskwy i Petersburga¹.

Nazewnictwo szkół wyższych nie spotkało się z większym zainteresowaniem badaczy, co jest zupełnie zrozumiałe. Po pierwsze, liczba tych nazw jest zdecydowanie mniejsza w zestawieniu z ogromną liczbą nazw podmiotów gospodarczych, które pojawiły się w okresie transformacji ustrojowej, po drugie, cechując je tego rodzaju schematyzm, żeby nie powiedzieć „monotonia semantyczno-strukturalna”, zwłaszcza w porównaniu z różnorodnością, innowacyjnością strukturalną i semantyczną, którą odnotowano w innych grupach nazw chrematonimicznych, np. nazwach firm, zakładów usługowych.

¹ Źródłem materiału badawczego jest portal internetowy *Rossijskoje obrazowanie. Abiturient 2010*, który zawiera około 400 różnego typu szkół wyższych funkcjonujących w wymienionych miastach. Dla porównania: Informator OPI (2003, t. 2), który stanowił podstawę źródłową do analizy nazw polskich uczelni, zawiera 387 chrematonimów (bez jednostek filialnych). Informator OPI z 2006 r. notuje ponad 500 uczelni, patrz: L. Dacewicz, *Nazwy polskich uczelni wyższych – tradycja i współczesność*, [w:] *Nowe nazwy własne. Nowe tendencje badawcze*, Kraków 2007, s. 521–528.